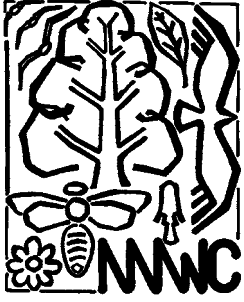

Natuur- en Vogelwacht Culemborg

Julij 2013 - Jaargang 39 - nr 2

Hak-al

- *Big Day 2013*
- *De kaardebol*
- *Vogelatlas*

Het Oortdeel

Louis van Oort

Veldgidsenstress

Vakantie. Die paar weken per jaar waarin een mens de kans krijgt zijn dagelijkse beslommeringen te vergeten. Even weg van de targets, deadlines, assessments, accounts en andere werkgerelateerde bullshit en ontdekken dat er ook leuke kanten zijn aan je gezin met jonge kinderen. Kortom, weken van broodnodige ontspanning. Probleem is echter – bij mij althans – dat aan zo'n vakantie vaak een hoeveelheid stress voorafgaat die de heilzame werking ervan vrijwel volledig teniet-doet.

Ik heb het niet over de gewone vakantiestress. U weet wel, het gebruikelijke geruzie met uw partner omdat de dagelijkse druk van de ketel is die zich echter in no-time opbouwt naar een tijdelijke druk die net even iets feller en onvoorspelbaarder is. Je moet nog vier miljoen dingen regelen voordat je weg kunt, de kinderen zijn niet achter hun computer vandaan te krijgen of ze lopen juist gruwelijk in de weg. Wie let er op de kat, de vissen, de planten... Van die dingen.

Maar daar heb ik het dus niet over. Ik heb het over 'veldgidsenstress'. Hoewel ik het niet heb opgezocht, durf ik er een edel deel onder te verdedden dat dit woord niet in de Van Dale staat. Hetzij omdat ik de enige persoon ter wereld ben die er wel eens last van heeft, hetzij omdat natuurliefhebbers sowieso wat niche-achtig taalgebruik hebben. Eerlijk gezegd vermoed ik dat menig NVWC-lid meteen begrijpt wat ik bedoel, maar ik zal het toch even uitleggen.

Wanneer je als natuurliefhebber eenmaal je vakantie hebt geboekt, bereid je je –zelfs bij familievakanties – enigszins voor op wat je op de plaats van bestemming aan natuur kunt verwachten. Hoe verder weg, hoe spannender. Maar ook: hoe onbekender. En als ik iets zie, vooral als het vliegt, wil ik weten wat het is, waar ik ook ben. Dat betekent dat ik nogal wat veldgidsen bezit om al dat vliëgend en ook wel kruipend gespuis op naam te kunnen brengen.

Probleem met veel veldgidsen is dat ze een dikke kaft hebben. Ze worden immers meegesjouwd het veld in en dan moeten ze een stootje kunnen hebben. Hierdoor zijn ze wel een stuk zwaarder dan gangbare boeken, ook al door het zware papier dat meestal voor deze gidsen gebruikt wordt. Bovendien zijn de meeste veldgidsen dik. Zeker de gidsen die alle soorten van Europa en Noord-Afrika coveren.

En daar komt de stress om de hoek kijken. Door hun zwaarlijvigheid en omvang kan ik ze nooit allemaal meenemen. Dus moet ik een keuze maken. Het begint nog simpel: als vogelaar zijn de vogelgidsen standaardrepertoire. Maar bij vlinders heb je het gelazer al. Red ik het met de veldgids dagvlinders van de Vlinderstichting, of zit ik daarvoor te ver zuidelijk? En neem ik in dat geval de Lewington mee of verlaat ik me op de fotogids van Lafranchis? Oh, en de nachtvlindergids gaat natuurlijk ook mee, hoewel die erg dik is. En staan daar eigenlijk wel de soorten in die ook in de Dordogne voorkomen? Welke libellengids wordt het trouwens? Allebei? Of geen? Oh, en vorige keer wist ik niet hoe al die leuke sprinkhaantjes heetten, dus de sprinkhaangids gaat deze keer wél mee. Hoewel...

Tegen de tijd dat we weg moeten, ben ik nog met opgezwollen aderen rond mijn slapen aan het selecteren. Het heeft me al menig echtelijke twist opgeleverd. Zelfs als de keuze is gemaakt en we zitten in de auto, spookt vaak de hele rit nog door mijn hoofd dat ik dat ene gidsje toch ook echt mee had moeten nemen. Spijt vermengt zich met frustratie. Veldgidsenstress.

Op de plaats van bestemming ontrolt zich het volgende scenario: lekker weer, veel zwemmen, sporten en ravotten met de kids. Pittoreske plaatsjes bezoeken, af en toe een attractie of leuk restaurant. En oh ja, ook nog wat rondwandelen in de natuur. Twee van de dertien veldgidsen komen een paar minuten op tafel en *that's it*. Daar ga je dan met je veldgidsenstress.

Ach, om een oud Chinees gezegde te parafaseren: „Het gaat niet om het genieten van de natuur, maar om de stress vooraf.”

Colofon

Voor vragen over de bezorging,
Loes Plaisier
0345 - 51 98 47

Redactieadres:
Dirk van Opheusden
Egelantier 29
4102 XD Culemborg
06 - 38 91 03 09
e-mail: redactie@nvwv.nl

Eindredacteur:
Louis van Oort

Redactie:
Dirk van Opheusden
Harry van de Warenburg
Jan Dirk Buizer

Webbeheer:
Jouke Altenburg

Uitgave:
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
e-mail: post@nvwv.nl
website: www.nvwv.nl

Vormgeving:
Berry Lucas

Druk:
Stichting MEO
Alkmaar

Oplage:
400 exemplaren

Distributie:
A. van de Berg, Y. en J. Bosma,
Th. & A. Boudewijn, J. Geven, G. Greve, J.J.
Geleedst, Y. Jakobs-Lammers, Jandirk Kievit,
L. v.d. Kooij, M. Melman, M. Steltenpool,
W.&C. Rubers, W. de Rooij, H. v.d.
Warenburg en F. Waroux.

Lidmaatschap:
Hak-al is een uitgave van de
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
en wordt gratis onder haar leden verspreid.

Coverfoto: Zwarte stern Goilberdingerwaard
Mario Huizinga

Nummer 2013-2

- 2 *Het Oordeel*
- 4 *Nieuws van het Bestuur*
- 5 *Big Day 2013*
- 9 *Van de Leesplank*
- 10 *Activiteiten Jeugd*
- 12 *Goed gezien tussen Lek en Linge.*
- 15 *Waar komt die naam vandaan? De kaardebol*
- 17 *De Vogelatlas*
- 19 *Bij de poot*
- 21 *Naar Buiten: Excursies en buitenactiviteiten*
- 23 *Adressen en info*
- 24 *Agenda*

van het Nieuws bestuur

Contactgegevens NVWC bestuur

Vacature (voorzitter)

Margreet de Nie (secretaris)
Landzichtweg 14
4105DP Culemborg
0345-516769

Johan de Kruif (penningmeester)
Lindeboom 12
4101WH Culemborg
0345-515767

Jurgen Geven (aanspreekpunt Ketel-
vink)
Binnen de Wallen 12
4101DG Culemborg
0345-533756

Gijsje van Ingen
Carry van Bruggenhof 16
4103VJ Culemborg

Hans Kunstman
Gershwinhof 126
4102DL Culemborg
0345-517886

Ab Haring
Tamarastraat 43
4105GG Culemborg
06 51 95 37 55

ANBI (Algemeen Nut Beogende Instel- ling)

De NVWC is een ANBI-instelling en dat betekent dat een gift aan de NVWC aftrekbaar is van het belastbaar inkomen. U heeft dus een belastingvoordeel!

Mailadres

Heeft u een mailadres dan heeft de NVWC graag dat u dat aan ons doorgeeft. Op die manier kunnen wij u o.a. goed op de hoogte houden van actuele zaken over de natuur, zoals via deTsjiepl.

U kunt uw mailadres doorgeven aan:
bestuur@nvwc.nl

Sinds de vorige Hak-al met het jaarverslag is er vanuit het bestuur weer het nodige te melden. Allereerst zijn we blij met de toetreding van Ab Haring als bestuurslid per 5 april 2013. Dat geeft ons meer speelruimte bij de bestuursactiviteiten. De huisvestingscommissie is per diezelfde datum verhuiscommissie geworden en is versterkt met Harry van de Warenburg en Frans Waroux. Johan de Kruif heeft de plaats van Margreet de Nie ingenomen. De overige leden, Jouke Altenburg, Joan Naus en Yme Jan Bosma, gaan door.

Dit brengt ons meteen bij het belangrijkste onderwerp dat de vereniging dezer dagen bezighoudt: de herhuisvesting. Het moment dat we de Ketelvink moeten verlaten komt nu snel dichterbij, hoewel er nog een kleine kans is dat het niet doorgaat. Half juni zullen we het zeker weten, dan neemt de gemeente het definitieve besluit over de herinrichting van het Chopinplein. Het is nu duidelijk geworden dat, als we echt moeten verhuizen, de kelder van de Salaamander ons eerstvolgende, tijdelijke onderkomen zal zijn. Voor definitieve huisvesting op de langere termijn hebben we nog twee alternatieven: De Geeren en De Gelderland. We houden de vinger aan de pols of en hoe die alternatieven zich ontwikkelen.

De verhuiscommissie is inmiddels met de praktische voorbereidingen begonnen. Enerzijds zijn dat gesprekken en onderhandelingen met de gemeente, anderzijds het opstellen van een verhuisplan. Het opruimen van de Ketelvink is een belangrijke eerste stap. Alle werkgroepen hebben hiertoe al een globaal stappenplan voor commentaar ontvangen.

Op dit moment is er inhoudelijk niet veel meer te vertellen over de ontwikkelingen in de Baarsem- en Goilberdingerwaard dan we in de vorige Hak-al al deden. Op 24 april heeft Geldersch Landschap een informatieavond gehouden in Werk aan het Spoel. Deze avond ging alleen over het project Stroomlijn en beoogde de Culemborgers te informeren over maatregelen die nodig zijn om de doorstroming van hoogwater in de Lek te bevorderen. Voor zover het bestuur bekend, zijn de benodigde vergunningaanvragen nog niet ingediend.

Ten aanzien van het beheer zal Geldersch Landschap pas in het najaar plannen maken. Tegen die tijd zal ook weer met de NVWC gesproken worden. Deze zomer zal er in beide uiterwaarden rundvee lopen en in de Armenboomgaard schapen. De toegankelijkheid blijft vooralsnog ongewijzigd.

De natuuroverleggroep en het bestuur houden de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten.

Wij wensen u een plezierige zomer toe met vele mooie natuurervaringen. 🌿

Big day 2013: Elke soort telt voor 1

door Gerrit Jan Klop en Jandirk Kievit
Foto's Mario Huizinga

Ik word 's nachts wakker met een smile op m'n gezicht. Wat ging het gisteravond goed. Zwarte wouw, noordse gele kwik, raaf, slechtvalk. Het stroomde maar binnen. En wat betekent dat voor de lange dag die zo gaat beginnen? Dit kan een historische dag gaan worden!

Met Gerrit Jan heb ik om 04.30 uur afgesproken en hij reageert nuchter. 'Dat denk ik ook elk jaar... maar dan gaan Brenkman en Van Oort er altijd weer overheen met een paar soorten meer!'

We duiken de glorende ochtend in en scoren een paar zingende zwarte roodstaarten achter de Gamma, op weg naar de Molenkade net over de A2. In de schemer schreeuwt een purperreiger om aandacht. En die krijgt hij van ons, want elke soort telt voor 1 (de eerste wet van Brenkman).

Al wandelend nemen we de avond- en nachtsoorten nog eens door en zijn er beide van overtuigd dat we goed bezig zijn. De uilen zijn binnen, een waterral en nachtegaal nabij de Regulieren en veel leuke soorten in de Goilberdingervaard. Zat dan alles mee? Nee. De bonte vliegenvanger man uit de Plantage liet zich niet zien om 19.15 uur. Vandaag in de herhaling dan maar.

Aan de Diefdijk kopten we spotvogel en dodaars in, soorten waar je soms veel tijd aan moet besteden. Snel door naar patrijs en tapuit achter het Focusterrein.

Maar diverse gele kwikken trokken onze aandacht met gekke geluidjes en vage kleedjes. Plotsklaps loopt er een Engelse gele kwikstaart man tussendoor. Het kon slechter.

Verkleumd van de kou klauteren we over een geëgd perceel waar twee patrijzen opvliegen. Ik steun op Gerrit Jan omdat een ribspierblessure me danig parten speelt. Vette tip voor alle ouders: stoei niet meer met zonen ouder dan 16 jaar! Die tapuit zit niet 'op de afgesproken plek' waardoor we de tweede wet van Brenkman van stal halen: 'Als een soort niet lukt, moet je gewoon harder en langer zoeken!' Ook die zit eindelijk in de pocket. Hoog tijd voor een ontbijtje met een wielewaal. Op locatie komen we een relaxed team tegen waar we gezellig mee kletsen. Gerrit Jan staat tijdens ons geouwehoer altijd op scherp en plukt een roepende witgat uit de lucht. Maar die wielewaal houdt z'n kop, daar worden we even onrustig van. Hoe lang mag je wachten op een soort? Weifelend vertrekken we van de Woerdsteeg en lopen de concullega 's tegen het lijf met hun eeuwige winnaarsglimlach, misinformatie delend en dwaalsporen aanreikend. Tot vanmiddag mannen, bij de gezelligste nazit van het jaar! De wielewaal sloeg het allemaal gade en vond dat we lang genoeg gewacht hadden: dudeljoo klonk zijn lied.

Nu werd het tijd voor een pitstop voor extra EPO en pijnstillers, want met een gescheurd ribspieltje is het lastig op- en afstappen. En door naar de Steenwaard voor een paar klassiekertjes. De regenbroek is al aan en het begint te regenen. Maar dat deert ons niks, want we zitten in een flow. Op de pont bedenken we waar de slechtvalk zou kunnen broeden en aan de Utrechtse kant zien we dat bevestigd. Gerrit deelt dit nieuws met iedereen, zoals het een sociale big-yearjager betaamt. Maar waar zijn al die eenden toch gebleven? Geen slobend, smient en wintertaling.... wat krijgen we nu?! In gedachten voelen we de adem van Brenkman en Van Oort in onze nek branden. Tot overmaat zien

Bonte vliegenvanger

Purperreiger

we Berry op de dijk naar iets in de Baarsemwaard turen met een ander team. Die Temmincks zijn toch niet teruggekomen?! Ik vraag hem per telefoon of het de moeite van het direct overzwemmen waard is, maar hij ontkent alles.... Is hij te vertrouwen op deze big day?

In de Plantage begroeten we Dirk en Wiegert in de stromende regen en samen horen we de man bonte vliegvanger zingen. Aan de horizon zien we de opklaringen al aankomen als we op eendenjacht gaan. Nog 1 keer doordouwen naar Beusichem voor een wintertaling, maar helaas voor nop.

De telpost is gevoelsmatig een plek die we nooit overslaan. Hier ligt zoveel historie en we moeten nog een grote zilverreiger. Zou ze ons gunstig gezind zijn?

We komen Louis en Arjan weer tegen. Louis wijst ons op een langsvliegende grote zilverreiger! Zo werkt het dus, ze geven dit jaar gewoon soorten cadeau. Maar waarom keek Louis daar zo somber bij? De cracks taaien af en lijken iets gebukt de telpost te verlaten...

Maar we zijn er nog zeker niet. In drie uur tijd wordt alles beslist. Die laatste soorten maken of breken je big day. De enige wulp van de dag vliegt voorbij; tjakka.

Dan wordt het nu beslissen. Regulieren of Goilberdingerwaard? De rivier blijft ons trekken en we gaan nog 1 keer tegen de wind in. Ploffen in het gras en loeren wat rond. Aan de overkant van de Lek gebeurt precies hetzelfde. Arjan

Kneu

en Louis scannen de Steenwaard af en hebben meer dan gemiddelde belangstelling voor de rietbegroeiing voor hen. Die missen de purperreiger, zegt ons geoefende oog. Dat wordt na een pesterig Whatsappje bevestigd.

Na lang speuren valt de boomvalk op z'n plek bij het fort. En wat draait er rondjes boven Schalkwijk: de ontbrekende bruine kiekendief! Het krenge weigert het telgebied binnen te vliegen en houdt dat meer dan dertig minuten vol. Maar alsof het beest weet dat de klok toch echt doortikt, zweeft hij even boven het bosje waar we gisteravond de zwarte wouw hadden. Wat een mooie afsluiting van eenentwintig uur zwoegen! Op de terugweg blijven we alert op die ene wespindief, maar zachtjesaan gaan we met een kleine glimlach om de mond richting Monique en Mario, onze gast-

Tapuit

heren van vanavond.

De Jupilerdoppen vliegen van de flessen en de verhalen komen op gang. De jury krijgt lijsten met bloed, zweet en tranen in hun handen gedrukt en wijst ons er nog even fijntjes op dat we de slechtvalk nog moeten toevoegen als schrijfsort op de voorbedrukte lijst...

Langzaam aan wordt het toepen en overtoepen met steeds luider gejuich of gehuil ontvangen. Hoeveel? Wat? Waar? Die vlogen wat - over ons heen?!

Dit is voor Culemborgse vogelvrienden de beste nazit ever, zeker als je zelf weet hoe hoog je staat. Maar er is altijd een kans dat die lucky strike ook voor andere teams geldt, en dan een team in het bijzonder.

De Chinees verdween van de tafel als sneeuw voor de zon, in al die hongerige magen. Allemaal gezellige bijzaken voor de finale uitslag. En u heeft het vast al wel gehoord of gelezen. De Gouden Snip staat in Lanxmeer te stralen met twee vermoeide vogelaars ernaast. Met om hun mond een grijs van fort Everdingen tot aan de Put van Buren! 🍀

Louis en Arjan

Job en Daniël

Jan Dirk en Theo

Ruben en Mark

Jandirk en Gerrit Jan

Hans en Jurgen

	Theo en Jan Dirk	Gerritjan en landrik	Louis en Arjan	Wiegert en Dirk	Job en Daniel	Mark en Ruben	Hans en Jurgen	total aantal X waarnemingen
Big Day 2013 Overzicht								
AALSCHOLVER	1	1	1	1	1	1	1	7
APPELVINK								1
BERGEND	1	1	1	1	1	1	1	7
BLAUWBORST	1	1	1	1	1	1	1	7
BLAUWE REIGER	1	1	1	1	1	1	1	7
BOERENZWALUW	1	1	1	1	1	1	1	7
BONTBEKLEVER			1					2
BONTE Vliegenvanger		1		1	1			3
BOOMKLEVER	1	1	1	1	1	1	1	7
BOOMKRUIPER	1	1	1	1	1	1	1	7
BOOMPIEPER	1	1	1	1	1	1	1	7
BOOMVALK		1	1	1				3
BOSRIETZANGER	1	1	1	1	1	1	1	7
BOSRUITER		1	1	1				3
BOSJUL	1	1	1	1	1	1	1	7
BRAAMSLUIPER		1		1		1	1	4
BRANDGANS	1	1	1	1	1	1	1	7
BRUINE KIEKENDIEF		1	1	1				3
BUIZERD	1	1	1	1	1	1	1	7
CANADSE GANS	1	1	1	1	1	1	1	7
DODAARS		1	1	1	1	1	1	5
EKSTER	1	1	1	1	1	1	1	7
ENGELSE GELE KWIKSTAART		1						1
FAZANT	1	1	1	1	1	1	1	7
FITIS	1	1	1	1	1	1	1	7
FUUT	1	1	1	1	1	1	1	7
GEELPOTMEEUW			1					1
GELE KWIKSTAART	1	1	1	1	1	1	1	6
GIERZWALUW	1	1	1	1	1	1	1	7
GRASMUS	1	1	1	1	1	1	1	7
GRASPIEPER	1	1	1	1	1	1	1	7
GRAUWE GANS	1	1	1	1	1	1	1	7
GRAUWE Vliegenvanger	1	1	1		1	1		5
GROENE SPECHT	1	1	1	1	1	1	1	7
GROENLING	1	1	1	1	1	1	1	7
GROENPOTRUITER			1		1	1		3
GROTE BONTE SPECHT	1	1	1	1	1	1	1	7
GROTE LISTER	1	1	1	1	1	1	1	7
GROTE MANTELMEEUW			1					2
GROTE ZILVERREIGER	1	1	1		1			5
GRUITD	1	1	1	1	1	1	1	7
HAVIK	1	1	1		1	1		5
HEGGEMUS	1	1	1	1	1	1		6
HOLENDUIF	1	1	1	1	1	1	1	7
HOUTDUIF	1	1	1	1	1	1	1	7
HUISMUS	1	1	1	1	1	1	1	7
HUISZWALUW	1	1	1	1	1	1	1	7
IJSVOGEL		1	1	1	1	1		5
INDISCHE GANS	1	1	1		1	1	1	6
KALW	1	1	1	1	1	1	1	7
KERKUL	1	1	1	1				5
KIEVIT	1	1	1	1	1	1	1	7
KLEINE BONTE SPECHT								1
KLEINE KAREKIE	1	1	1	1	1	1	1	7
KLEINE MANTELMEEUW	1	1	1	1	1	1	1	7
KLEINE PLEVER	1	1	1	1	1	1	1	7
KLEINE RIETGANS								1
KNEU	1	1	1	1	1	1	1	7
KNOSSBELZWAAN	1	1	1	1	1	1	1	7
KOEKOEK	1	1	1	1	1	1	1	7
KOKMEEUW	1	1	1	1	1	1	1	7
KOLGANS	1	1	1		1	1	1	6
KOOLMEES	1	1	1	1	1	1	1	7
KRAKEEND	1	1	1	1	1	1	1	7
KUIFEEND	1	1	1	1	1	1	1	7
LEPELAAR		1	1	1	1			5
MATKOP	1	1	1		1			4
MEERKOEK	1	1	1	1	1	1	1	7
MEREL	1	1	1	1	1	1	1	7
NACHTEGAAL	1	1	1		1	1	1	5
NIJLGANS	1	1	1	1	1	1	1	7
NOORDSE GELE KWIKSTAART		1	1					2
OEVERROPER	1	1	1	1	1	1	1	7
OEVERZWALUW	1	1	1	1	1	1	1	7
OQIEVAAR	1	1	1	1	1	1	1	7
PATRIJS	1	1	1		1	1	1	6
PIMPMEES	1	1	1	1	1	1	1	7
PONTISCHE MEEUW					1			1
PURPERREIGER			1	1	1	1	1	5
PUITER	1	1	1	1	1	1	1	7
RAAF								1
RANSUIL	1	1	1	1	1	1	1	7
RIETGANS			1					1
RIETGORS	1	1	1	1	1	1	1	7
RIETZANGER	1	1	1		1	1	1	6
RINGMUS	1	1	1	1	1	1	1	7
ROEK	1	1	1	1	1	1	1	7
ROODBORST	1	1	1	1	1	1	1	6
ROODBORSTAPUIT	1	1	1	1	1	1	1	7
SCHOLLEKSTER	1	1	1	1	1	1	1	7
SLECHTVALK			1					1
SLOBEEND	1	1	1	1	1	1	1	7
SPIEWER	1	1	1	1	1	1	1	7
SPOTVOGEL	1	1	1	1	1	1	1	6
SPREEUW	1	1	1	1	1	1	1	7
SPRINKHAANRIETZANGER	1	1	1	1	1	1	1	6
STAARTMEES	1	1	1	1	1	1		6
STEENUIL	1	1	1	1	1	1	1	7
STORMMEEUW		1	1		1	1		4
TAPUIT		1	1	1	1	1		4
TIJFTJAF	1	1	1	1	1	1	1	7
TORENVALK		1	1	1	1	1	1	6
TUINFLUITER	1	1	1	1	1	1	1	7
TURELUUR	1	1	1	1	1	1	1	7
TURKSE TÖRTEL	1	1	1	1	1	1	1	7
VELDELUWERIK	1	1	1	1	1	1	1	6
VINK	1	1	1	1	1	1	1	7
VISDIEF	1	1	1	1	1	1	1	7
VLAAMSE GAAN	1	1	1	1	1	1	1	7
VUURGOUDHAAN								1
WATERHOEN	1	1	1	1	1	1	1	7
WATERRAL		1						2
WESPENDIEF		1						1
WIELEWAAL	1	1	1	1	1	1	1	6
WILDE EEND	1	1	1	1	1	1	1	7
WINTERKONING	1	1	1	1	1	1	1	7
WITGATJE	1	1						2
WITTE KWIKSTAART	1	1	1	1	1	1	1	7
WULP		1						2
ZANGLIJSTER	1	1	1	1	1	1	1	7
ZILVERMEEUW	1	1	1	1	1	1	1	6
ZWARTE KRAAI	1	1	1	1	1	1	1	7
ZWARTE ROODSTAART	1	1		1	1	1		5
ZWARTE RUITER			1					1
ZWARTE STERN	1	1	1	1	1	1	1	7
ZWARTE WOUW		1						1
ZWARTKOP	1	1	1	1	1	1	1	7
totaal	94	116	113	99	105	102	88	
exoten	3	3	3	2	3	3	3	
Netto	91	113	110	97	102	99	85	
TOTAAL SOORTEN BIG DAY								127

De kritische jury beoordeelt de waarnemingen en bepaalt de scores.

In afwachting van de uitslag tijdens de traditionele Chinese afhaalmaaltijd, bij Mario en Monique.

Het winnende team met de Gouden Snip

VAN DE Leesplank

door Leo van der Kooij

't Altenatuurtje

In 't Altenatuurtje vind ik deze keer veel plaatselijke berichten; een inhoudelijk weinig interessant nummer voor niet-leden.

Brachytron

Dit nummer opent met een artikel in het Engels over de zoektocht naar larvenhuidjes (exuviae) van endemische libellen in Griekenland. Dit in het kader van het maken van een fotogids van de larvenhuidjes van alle Europese libellen. De zoektocht vond plaats op het Griekse eiland Korfoe. Mooie foto's van biotopen, volwassen libellen en natuurlijk van de gezochte larvenhuidjes illustreren het artikel. De fotogids van de larvenhuidjes is inmiddels verschenen en uitgegeven bij de KNNV. Het boek wordt besproken op bladzijde 140-141.

Verderop in dit prachtig verzorgde nummer lezen we over o.a. bosbeekjuffers in de omgeving van Winterswijk, een overzicht van de zeldzame libellen in Nederland in 2006-2009, en bij de mededelingen de melding van de eerste populatie van de gaffelwaterjuffer in Limburg.

De Domphoorn

Hierin opgenomen het jaarverslag 2012 van de Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden

Kruisbek

Nummer 1 is gewijd aan allerlei natuurontwikkelingen in de provincie Utrecht. Daaronder twee gebieden bij Amersfoort (De Schammer en Bloedaal), Willeskop in de Lopikerwaard, de Amerongse Bovenpolder, de Eempolders en het Landgoed Den Treek-Henschoten. In het laatstgenoemde gebied heeft heideherstel plaatsgevonden. In alle gevallen worden de nieuw ingerichte gebieden snel door de vogels ontdekt.

In nummer twee gaat het over ecoducten. In de laatste jaren is de bouw van ecoducten over rijkswegen, provinciale wegen en spoorlijnen goed op gang gekomen. Enkele grote werken zijn inmiddels voltooid of nog in uitvoering. In de volgende jaren staan nog meer ecoducten en andere faunapassages op de rol. In totaal zullen dan veertig knelpunten zijn weggenomen (zie blad-

zijde1-9).

Bram Rijksen vervolgt zijn cursus 'Het herkennen van grote meeuwen' met een derde aflevering. In dit deel komt de herkenning van volwassen en juveniele zilvermeeuwen en kleine mantelmeeuwen aan bod. Veel foto's in zwart-wit en kleur zijn erbij afgedrukt.

De cursus wordt in het volgende nummer voortgezet met de geelpootmeeuw en de pontische meeuw (zie bladzijde 10-17). Op bladzijde 23-25 behandelt Nils van Duivendijk het onderscheid tussen visdieven en noordse sterns.

De Levende Natuur

In nummer 1 staat een artikel over de Blauwe Kamer, het uiterwaardenreservaat aan de Nederrijn bij de Grebbeberg. Dit gebied was een van de eerste natuurontwikkelingsprojecten in het kader van programma 'Ruimte voor de Rivier'. Het artikel bespreekt de veranderingen in de vegetatie in de periode 1992-2008. Het blijkt dat er een snelle en voortdurende successie in de plantengroei optreedt en er vooralsnog geen sprake is van stabilisatie (nr.1 bladzijde 14-19). Verder artikelen over een mogelijk conflict tussen halsbandparkieten en boombewonende vleermuizen (bladzijde 10-13) en verwilderde katten op Schiermonnikoog. Nummer 2 is geheel gewijd aan het thema 'Toekomst voor de natuur in Nederland'. Het gaat dan om over draagvlak, natuurbeleving, agrarisch natuurbeheer en kansen voor natuur en landschap onder het nieuwe Europese landbouwbeleid. In het meinummer wordt dit thema verder behandeld.

RAVON

Het blad van RAVON komt met een overzicht van historische adderbeten. In dit eerste deel bespreekt de auteur een overzicht van dodelijke beten in Nederland. Door uitgebreid onderzoek van historische kranten zijn er dertien gevallen van beten met en dodelijke afloop aan het licht gekomen. De oudste vermelding is van 1805 en de laatste van 1946. Het laatstgenoemde geval betrof een jong meisje van 3,5 jaar dat tijdens het plukken van bosbessen in de buurt van Uddel (Veluwe) door een adder

werd gebeten en 36 uur later daaraan overleed (bladzijde 2-7).

Ook bij amfibieën komen kleurafwijkingen voor. In een rijk van foto's voorzien artikel worden allerlei gevallen van dit verschijnsel bij kikkers, padden en salamanders besproken

In Utrecht komen sinds de jaren '80 van de vorige eeuw populaties vroedmeesterpadden voor. Hoe deze dieren daar zijn terechtgekomen, lezen we op bladzijde 16-18. Het blijkt dat er in die tijd overal in de stad en in veel andere plaatsen van Amersfoort tot Zeist larven van deze padden in vijvers zijn uitgezet.

In de nieuwsbrief 'Schubben en slijm' vraagt RAVON om waarnemingen van in de stad aangetroffen amfibieën op www.ravon.nl door te geven.

Natuur Bos Landschap

In de besproken periode ontving de NVWC vier nummers van het Vakblad Natuur Bos Landschap. Ik beperk mij tot het volgende overzicht; het is en willekeurige greep.

Het is alleszins de moeite waard deze tijdschriften te lezen en eruit te halen wat je het meeste interesseert.

Januari: Robuuste natuurverbindingen en essentaksterfte in Nederland.

Februari: Niet functionerende fauna-voorzieningen (o.a. door geen of slecht onderhoud) en Ganzen, voer voor discussie.

Maart: Exotenbestrijding en eendenkooien in de 21ste eeuw.

April: Weidevogelbeheer, jacht in Nederland en vergrassing van duinen en stuifzanden.

Zoogdier

In het blad Zoogdier lezen we over kadavers in de natuur, boom- en steenmarters het succes van vleermuiskasten, vleermuizen onder de vloer (in kruipruimten) en bestrijding van wasberen.

Natura

Zo heeft iedere dieren- of plantengroep in ons land wel met een of meer exoten te maken. Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat er volop aandacht voor exoten is, want als die exoten zich onbeperkt uitbreiden en inheemse soorten verdringen of overwoekeren, ontstaan er grote problemen. Vandaar dat de KNNV het speciaalnummer van haar tijdschrift Natura, dat aan exoten is gewijd, aan alle verenigingen en organisaties die zich met natuurbescherming, flora en fauna bezighouden heeft toegestuurd. Ook de NVWC ontving onlangs een exemplaar. Het ligt vanaf nu bij alle binnengekomen tijdschriften in de Ketelvink. 🐸

Activiteiten Jeugd

door Winny Verdouw

Hazen en konijnen

9 februari:

Als je konijnen wilt zien, moet je je warme bedje al vroeg verlaten. Annette had nog flink wat voorwerk moeten doen, want konijnen komen niet veel in het wild voor in het rivierengebied. Toch wist ze een flinke konijnenberg op De Meent. Het was nog nauwelijks licht toen we de berg omzichtig naderden. Helaas, het begon flink te sneeuwen en dan blijven de konijnen lekker in hun holletje. Toch hebben we het bouwwerk goed kunnen bekijken. De konijnen verzamelen hun poepjes op een plek buiten het hol. Die plek vonden we wel. Ondertussen waren we heel koud geworden en deden we een tikspel om warm te worden. De tenen waren al aardig los gaan zitten in de laarzen. Daarna gingen we naar de Parallelweg langs de N320 om daar in het weiland de hazen te zien rennen. Februari is het rammeltijd en komen de hazen met z'n

allen bij elkaar op bepaalde weilanden. De mannetjes zoeken een vrouwtje en rennen achter elkaar aan en vechten als bokkers. En inderdaad, Annette had een heel mooie plek gevonden waar we heel veel hazen zagen rondrennen. Het sneeuwen was toen ook alweer opgehouden. Eenmaal terug in de Ketelvink maakte Amber een leuke sneeuwpophaas..

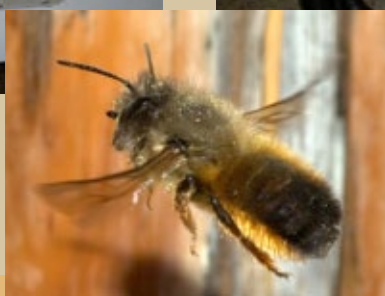

Haas (foto: Flickr Common Licence)

Insectenhotel

2 maart:

De kleine kratjes waarin mandarijnen vervoerd, worden lenen zich heel goed als ondergrond voor een insectenhotel, waar vooral solitaire bijtjes graag in huizen. Er moest flink gezaagd en gepropt worden om een mooi hotel te maken. Het is bij iedereen goed gelukt. En tot slot hebben we met elkaar opgeruimd. Een gezellige binnenactiviteit

Roze metselbij (foto: Wikimedia Commons)

Vogelgeluiden en uilenballen

30 maart:

Je kunt vogels herkennen als je ze ziet, maar erg handig is het als je ze herkent aan hun gezang. Sommige vogels roepen hun eigen naam, zoals de Kievit of de grutto. Je hebt ook allerlei trucjes en ezelsbruggetjes om de geluiden te herkennen. Het zingen van een koolmees lijkt bijvoorbeeld op een piepende fietspomp. De mus, een echte Nederlandse vogel, roept in het Engels cheap!, cheap! (goedkoop, goedkoop!) Veel andere vogels, wel die je vaak ziet, kan je oefenen door ze een paar keer te horen. Het verbaasde ons hoe goed de kinderen dit konden onthouden. Tenslotte gingen we nog wat uilenballen uit elkaar pluizen, waar de nestkastenwerkgroep altijd voor zorgt. Maar al gauw moesten we weer opruimen. De tijd gaat altijd zo snel!

20 april:

Vogels in de Plantage

Na de vogelgeluidencursus van de vorige keer wilden we vogels buiten gaan vinden, in de Plantage. Met de verrekijker maar natuurlijk ook op geluid. De 'fietspomp' liet zich overal horen. Ook hebben we lekker gespeeld in het bos. Iedereen wilde graag doorgaan met de uilenballen van de vorige keer. Heel wat botjes en schedeltjes kwamen tevoorschijn. Een heel leuk werkje.

Koolmees (foto: Wikimedia Commons)

25 mei:

1001 Soortendag

Een activiteit van de hele NVWC met alle werkgroepen. Het leek ons leuk om mee te doen. De twee uurtjes op de zaterdagochtend zouden we besteden om met de kinderen zo veel mogelijk soorten te zoeken en alles wat je maar vindt op naam te brengen.

Rugzakjes gevuld met zoekkaarten, lenspotjes, opschrijfkarton en zitlap. Nu nog wachten op lekker meiweer. De voorspellingen zagen er echter nat en vooral koud uit, en tenslotte werd de 1001 soortendag afgelast. Maar de boswachter, die nu toch niets te doen, had wilde met de kinderen wel een wandelingetje maken en vleermuizen laten zien. Wij zijn dus maar wel gegaan en... het was die zaterdagochtend erg lekker weer. Droog in ieder geval, met een zonnetje. We fietsten de Diefdijk af over de A2 en dan moesten we bij de doorgezaagde bunker zijn. Daar stond de boswachter ons al op te wachten. De bunker met vleermuizen had een kapot luik, waardoor we er niet in konden. Maar we liepen door de doorgezaagde bunker en vernamen wat over de Hollandse Waterlinie en daarna leidde een pad ons door de griend. De kinderen vulden hun potjes met spinnen en kevertjes en hier en daar werden wat bloemen geplukt. Bij een mooi weiland hebben we even uitgerust en op het kleedje van Marja de zoekkaarten gebruikt om het een en ander op naam te brengen. Dat viel nog niet mee. Al spoedig was het weer tijd om de fietsen op te zoeken. Veel te laat waren we terug. 🐛

Door velen vervloekt, maar in sommige opzichten toch een zegen: de koude oostenwind die het dit voorjaar uitzonderlijk lang volhield. Het duurde tot ver in april tot het buiten een beetje aangenaam werd, maar die stijf doorstaande ooster bracht ons wel mooi een zeldzaamheid als de reuzensterne, en de waarneming door Leo van der Kooij van de eerste zomertaling gaf hem juist door die winterse temperatuur toch een voorjaarsgevoel. Verder in deze Goed gezien: een vogel die van onze industrieterreinen een Heidi-in-de-bergengevoel krijgt en een juffer die niet opvalt door mooie kleuren, maar wel door winterhardheid.

Zwarte roodstaart

Zondag 10 maart:

'Er zit een rare vogel met witte vlekken op zijn rug in onze tuin', klonk het van beneden. Het bleek een leuke nieuwe tuinsort: zwarte roodstaart. Ook lekker vroeg terug in ons land trouwens, daar zal ie nu met die sneeuw wel spijt van hebben... (Rob van de Haterd)

Zondag 14 april:

Ik zag vanuit mijn keukenraam een vogeltje in de boom landen dat ik nog nooit had gezien. Het bleef rustig zitten, ik kon m'n verrekijker en vogelboek pakken en het rustig bestuderen. Het bleek een zwarte roodstaart te zijn! (Ans van de Berg)

De zwarte roodstaart is weer eens zo'n voorbeeld van een diersoort die erin is geslaagd om zich aan te passen aan de stedelijke biotoop die zo bij de mens hoort, en waartegen meer natuurlijke biotopen het vaak moeten afleggen. Dat aanpassingsvermogen heeft ervoor gezorgd dat de zwarte roodstaart, van oorsprong (en in grote delen van Europa nog altijd) een vogel van rots- en bergachtig terrein, zich in de loop van de vorige eeuw in Nederland heeft kunnen uitbreiden tot de huidige 27.000 tot 37.000 broedparen per jaar. De dichtheden zijn het grootst in het oosten van het land, en dan dus vooral in stedelijk terrein: steden, havens en industrieterreinen. Voor ons mensen maakt het bij de vakantieplanning een hoop uit, maar voor een zwarte roodstaart is er geen verschil tussen een subalpiene berghelling en een industrieterrein met loodsen, schoorstenen en golfplaten daken. Het Culemborgse bedrijventerrein Pavijen is dan ook het thuis voor meerdere paartjes zwarte roodstaarten. Ook langs de rand van de bebouwde kom kunnen ze gevonden worden, vooral daar waar recent is gebouwd of nog gebouwd wordt. Op trek (in maart en april) kunnen ze ook op andere plekken opduiken, zoals Ans en Rob kunnen beamen.

Oppervlakkig gezien is de zwarte roodstaart geen spectaculair gekleurde vogel. Op de rode staart na is de grondkleur van de man vooral donkergrijs, met een zwarte borst en 'gezicht'. Maar dat zwart heeft door de structuur van de veren een bijzondere kwaliteit; het heeft (bij gunstig licht) dezelfde schittering als houtskool. De lichte randen van de tertials zorgen voor witte vlekken op de gesloten vleugels. Het vrouwtje is wat doffer muisgrijs gekleurd. De zang is onmiskenbaar: een staccato van stijgende, wat schorre fluittonen, gevolgd door een vreemd

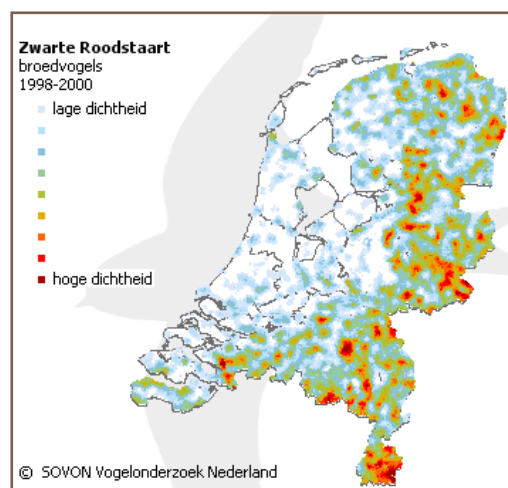
krakend en schurend geluid. Wie ooit een zwarte roodstaart vanaf een dak heeft horen, zingen herkent het typische geluid voortaan direct.

(Bronnen: Handboek Vogels van Nederland (L. Hoogenstein en G. Meesters, KNNV 2009), Sovon.nl, Waarneming.nl)

Deze zwarte roodstaart is gefotografeerd in Sauerland, maar ook op Pavijen voelt de soort zich thuis (foto: Jurgen Geven)

Verspreiding zwarte roodstaart: De dichtheid van broedparen is het grootst in het oosten van ons land, en in stedelijk gebied (kaart: Sovon Vogelonderzoek Nederland / www.sovon.nl)

Zomertaling

Maandag 1 april:

Omstreeks een uur of twee fietste ik over de Goilberdingerdijk in de richting van Werk aan 't Spoel. In het ondiepe plasje vlak voor het fort in de uiterwaard zat een grote groep van een stuk of twintig wintertalingen. Prachtig in de zon. Wat zijn alle eenden dan mooi in hun paasbeste bruiloftspak. Toen ik van al die kleuren in mijn kijker stond te genieten, zag ik dat er tussen al die wintertalingen zowaar een zomertaling zwom. Het was een heel mooi woerdje, dat zijn witte wenkbrauwstreep met trots liet zien. Ik vond het heel bijzonder om in die ijzige wind- wanneer zijn we daarvan eindelijk verlost?- het dappere eendje te zien. Daardoor kreeg ik toch nog een voorjaarsgevoel. (Leo van der Kooij)

Zoals de zwarte roodstaart erin slaagt om zich aan te passen, zo heeft de zomertaling te lijden onder de verdwijning van zijn biotoop. Natte weilanden, ondergelopen grasland, begroeide sloten met rietkragen: kom er nog maar eens om in agrarisch Nederland, waar verlaging van het grondwaterpeil en zwaar bemest, monotoon en (te) vroeg gemaaide weilanden aan de orde van de dag zijn. Rond Culemborg zijn zomertalingen op trek nog wel te zien en een enkel broedgeval is niet uitgesloten. Landelijk broeden er nog ongeveer 1.600 tot 1.900 paren in Nederland maar de trend is dalend.

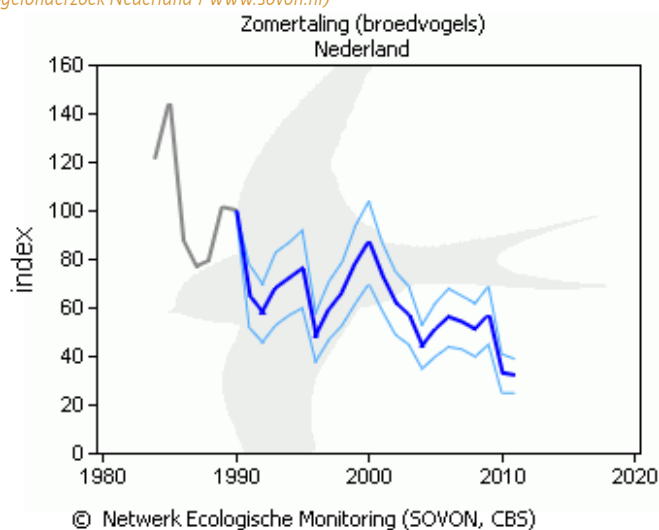
Jammer van zo'n schitterend eendje. De zomertaling is minder uitbundig van kleur dan de wintertaling, maar maakt dat goed met een prachtige subtiele tekening. Het is de enige in Nederland voorkomende eendensoort die in Afrika overwintert. Jammer genoeg schijnt hij ook prima te smaken; zowel onderweg naar als in de Afrikaanse overwinteringsgebieden worden heel wat zomertalingen gevangen voor de pan.

(Bronnen: Sovon.nl, Handboek Vogels van Nederland (L. Hoogenstein en G. Meesters, KNNV 2009))

Man zomertaling op de Lappenheide (foto: Mario Huizinga)

De zomertaling wordt bedreigd door habitatverlies en gevaren tijdens de trek, en dat is aan de trend te zien (kaart: Sovon Vogelonderzoek Nederland | www.sovon.nl)

De bescheiden verschijning van de bruine winterjuffer (foto: Christian Fischer | Wikimedia Commons)

Bruine winterjuffer

Dinsdag 2 april :

(...) liep ik door het natuurgebied de Put van Buren (Tichelterrein). Bij een van de beschutte plekken in de zon, aan de westrand van het bosje was er activiteit. Er kwamen twee bruine winterjuffers aanvliegen die even op de vegetatie gingen zitten en daarna weer wegvlogen. Ze zijn de eerste libellen die ik heb gezien dit jaar. (Karin Verspui)

Omdat de bruine winterjuffer als imago (volwassen libel) overwintert, is het ook vaak een van de eerste libellen die in het vroege voorjaar actief worden. Per jaar zijn er twee vliegperiodes: april/mei (de volwassen dieren die overwinterd hebben) en augustus/september (de nakomelingen van de eerste generatie). De bruine winterjuffer wordt nog niet zo heel lang in ons werkgebied aangetroffen. Tot zo'n tien jaar geleden was het vooral een soort van plassen en vennen in het zuiden van

ons land. Sindsdien heeft de soort zich naar het noorden verspreid, en het is ook ongeveer tien jaar geleden dat de eerste bruine winterjuffers bij ons werden gevonden, ook in het Tichelterrein. Ze worden tegenwoordig ook wel aangetroffen bij plasjes in de uiterwaarden van de Lek.

In het boekje 'Libellen tussen Lek en Linge (NVWC, 2010) wordt beschreven hoe leden van de insectenwerkgroep intensief gezocht hebben naar overwinteringsplekken van bruine winterjuffers. Juist omdat de libellen als imago overwinteren, is het belangrijk dat er goede overwinteringsplekken voorhanden zijn. Opvallend genoeg zijn die echter niet gevonden.

Zoals de naam al zegt is de grondkleur van de bruine winterjuffer bruin. Het is dus geen opvallende blauwe verschijning zoals veel andere juffers. Integendeel, het 'vliegende strootje' blijft makkelijk onopgemerkt. De bruine winterjuffer hoort bij de familie van de pantserjuffers. Een (min of meer) opvallend verschil is dat de bruine winterjuffer in rust alle vier zijn vleugels aan een kant van het lichaam samenvouwt, terwijl andere pantserjuffers hun vleugels meestal half gespreid houden.

(Bronnen: Libellen tussen Lek en Linge (NVWC, 200x); Libellenet.nl).

*De reuzenster is een indrukwekkende verschijning
(foto: Dmitry Mikirev / Wikimedia Commons)*

Reuzenster

Bijna was hij de vergetelheid in geraakt als 'nogal grote visdief'. Dat was die dag (11 april) niet eens een onaardige waarneming geweest, want net een dag eerder was de eerste visdief van het jaar gemeld op Waarneming.nl. Maar de stern die op een eilandje in de Lappenheide bij Acquoy zat te dutten, bleek een toch wel heel wat spectaculairder waarneming: de tweede reuzenster ooit in het werkgebied van de NVWC! En dat uitgerekend in het jaar waarin een aantal leden van de Vogelwerkgroep een Big Year houdt. Zes werkgroepleden hebben hem op 11, 14 of 15 april kunnen aanvinken op de jaarlijst. Daarna is de reuzenster niet meer gezien. Over zijn of haar lot bestaat onzekerheid, want een fitte indruk maakte de vogel niet.

De reuzenster is de grootste van alle sterns, ter grootte van een zilvermeeuw. Het is een indrukwekkende verschijning, zowel zittend, met zijn enorme donkeroranje dolk van een snavel, als vliegend, met een spanwijdte van bijna anderhalve meter. Reuzensterne broeden niet in Nederland maar rond de Oostzee (Zweden, Finland, Estland) en doet het goed. In Nederland zijn ze alleen te zien tijdens de trek, vanaf half juli op weg naar de overwinteringsgebieden in Afrika en in het voorjaar op weg naar de broedgebieden. De voorjaarstrek verloopt over het algemeen via oostelijker routes dan de najaarstrek. De vogel op de Lappenheide hebben we waarschijnlijk te danken aan de langdurige oostelijke luchtstromingen van dit voorjaar. Ook op de inmiddels traditionele pleisterplek langs de Friese IJsselmeerkust (de Makummerzuidwaard) is in april een voor de voorjaarstrek recordaantal van eenentwintig reuzensterne gezien. Gewoonlijk gaat het in het voorjaar om hooguit een paar exemplaren terwijl in het najaar soms om een klein tiental gaat.

De hotspot voor reuzensterne in Nederland is de al genoemde Makummerzuidwaard, waar sinds de jaren negentig zo'n honderdtwintig reuzensterne op trek rusten en eten. Sinds 2005 werden dat er minder doordat de zandplaat waarop de vogels rustten erodeerde en verzuurde. De vogelwerkgroep van IVN Leeuwarden heeft aan de bel getrokken en wist via Vogelbescherming Nederland een donatie te verkrijgen van Stern Groep B.V. Vervolgens heeft de beheerder van het gebied, It Fryske Gea, herstelmaatregelen uitgevoerd. Voor de reuzensterne zijn een soort terrassen aangelegd die de vogels een bestendige rustplek bieden.

Op de reuzenster van de Lappenheide hebben we bijna dertien jaar moeten wachten. De vorige waarneming van een reuzenster was een vogel die van 23 tot en met 26 juli 2000 in de Steenwaard verbleef.

(Bronnen: Handboek Vogels van Nederland (L. Hoogenstein en G. Meesters, KNNV 2009), Natuurbericht.nl, Waarneming.nl) 🐦

*De reuzenster van de Lappenheide
(foto: Jurgen Geven)*

Waar komt die naam vandaan

Nuttige Handwerken- De kaardebol

door Ellen Geleedst

Het was een zaterdag zoals we er dit voorjaar veel te veel hebben gehad: door een harde oostelijke wind was het verschrikkelijk koud. En juist die zaterdag was het mijn beurt om eens leuk iets voor mijzelf te gaan doen.

Als ouders van een jong kind komt het daar veel te weinig van, maar mijn echtgenoot en ik hebben montere plannen om zo af en toe op zaterdag eens iets samen of alleen te ondernemen. Bij Paul is dat vooral de natuur in om vogels te kijken en/of te fotograferen. Bij mij is dat het juist niet. Ik vind het ook erg leuk om dat in gezinsverband te doen, maar kies op een dagje alleen dan liever iets heel anders. Iets wat de mannen echt niet leuk vinden. Dagje klooster, bijvoorbeeld. Maar dat kon helaas niet doorgaan. Dus kwam een andere liefhebberij in beeld: iets met handwerken. Dat geniet wat minder de belangstelling van mijn twee mannen. Gelukkig maar. Ik heb het nooit als een gemis beschouwd dat Paul en Bart niet van borduren houden, of van zelf kleding maken. Maar dit terzijde.

Wollen dekens

Het textielmuseum in Tilburg had mijn aandacht getrokken als bestemming voor mijn uitstapje. Maar dat ging pas in de middag open. Dus eerst maar eens naar de markt, op zoek naar leuke stofjes. Zoals gezegd: het was verschrikkelijk koud. De kaasboer verkondigde met onvervalst Brabants accent: "A' ge Russisch kent is 't hier net Siberië!" Ik gaf hem helemaal gelijk. De stofverkopers ook, want zij lieten die zaterdag allemaal verstek gaan. Na een kop erwtensoep was het tijd voor het textielmuseum.

Kaardebol (foto Paul van Veen)

Een aanrader voor wie net als ik houd van stoffen, borduren en andere nuttige handwerken. Prachtige stoffen rollen er uit de machines. Die worden in opdracht vervaardigd in het textiellab, veelal voor kunstenaars. Verder heb ik op mijn gemakje de langlopende tentoonstelling bekeken over het maken van wollen dekens. Gewoon, zulke wollen dekens als vrijwel iedereen nog wel ergens op de zolder heeft. Volgens mij slapen inmiddels de meeste mensen in Nederland onder dekbedden, maar zo'n wollen deken roept toch heerlijke nostalgische gevoelens op. Bij mij wel, in ieder geval.

In het museum is een hal ingericht als fabriekshal van begin twintigste eeuw voor de productie van dekens. En daar zag ik ze opeens: kaardebollen. Een heel mandje vol stond daar op de grond. Dat trok gelijk mijn belangstelling. De ijverige suppoost van het museum kon mij haarfijn uitleggen dat kaardebollen gebruikt werden voor het kaarden van wol. Machinaal nog wel. Hij liet me de machine zien waarop de geweven wollen doeken geeraard werden. Kaarden wil zeggen dat wol geruwd wordt, waardoor het voller wordt. De machine in kwestie had een grote ton, waarop helemaal rondom aan een soort barbecuespiezen kaardebollen waren geprikt. De wollen dekens rolden daar dan overheen en werden zo geeraard. Natuurlijk hadden de kaardebollen maar een beperkte levensduur en werden ze daarom door een medewerker voortdurend gecontroleerd en vervangen. Daarvoor stond het mandje kaardebollen naast de machine.

Foto Textielmuseum

Wat was er eerst?

Natuurlijk was meteen mijn belangstelling voor de talige kant van dit verschijnsel gewekt. Heette de kaardebol nu zo omdat hij gebruikt werd voor het kaarden van wol? Of heette het proces van het wol voller maken nu kaarden omdat het met kaardebollen gebeurde? Zo ver ging de kennis van de suppoost overigens niet. Hij keek me wat verbaasd aan toen ik die vraag stelde. Ik denk zelfs dat hij er nog nooit over nagedacht had.

Een mooie uitdaging dus voor mij om later eens uit te zoeken. Mijn zoektocht naar informatie is niet helemaal bevredigd, maar ik heb toch de nodige kennis opgedaan die ik graag wil delen.

Allereerst is het belangrijk te weten dat de naam kaardebol is afgeleid van het Latijnse woord *Carduus*, dat distel betekent. Nu is de kaardebol feitelijk geen distel; hij vormt hij een eigen familie. Maar de overeenkomsten zijn toch duidelijk te zien. En prikken doet 'ie, anders zou hij niet zo nuttig zijn in de wolindustrie.

Kortom: de naam kaardebol komt niet van het kaarden, maar van het Latijnse woord voor distel.

En het proces van het voller maken van wol, heet dat dan kaarden vanwege de kaardebol? Dat durf ik niet met zekerheid te zeggen, maar het is mogelijk. Ik heb afbeeldingen gevonden van handwerktuigen die handmatig wol kaarden. Dat is een soort raamwerkje met een steel eraan. En in het raamwerkje zitten dan enkele rijen kaardebollen. Dus ook voor het machinetijdperk werden de kaardebollen gebruikt voor het kaarden. Ik vond er ook een afbeelding van in een middeleeuws boek.

Het is dus heel goed mogelijk dat het kaarden van wol zo heet vanwege de kaardebol. Het etymologisch woordenboek geeft aan dat een kaarde een distel is om wol te kaarden, maar dat ook een ijzeren voorwerp dat de distel nabootst zo heet. We weten het niet met zekerheid, maar het zou kunnen dat de plant zijn naam heeft verleend aan het gereedschap en het deel van het productieproces dat kaarden genoemd wordt.

Dipsacus

Een kaardebol heeft in het Latijn overigens helemaal geen *Carduus* in zijn naam. Daar heeft de familie – en dat is veel juist – een eigen naam: *Dipsacus*. Dat komt van het Latijnse *dipsa*: dorst! In de bladeren van de kaardebol blijft namelijk gemakkelijk water staan. De bladeren zijn tegenoverstaand en vormen zo kommetjes, die de mens maar ook dieren van water kan voorzien. Ik herinner me in ieder geval uit zuidelijker streken dat ik in het water boomkickers heb zien zitten.

Overigens is het nog wel interessant om te vermelden dat de kaardebollen die voor het kaarden gebruikt werden een ondersoort zijn van de *Dipsacus fullonum*, de grote kaardebol die we uit het wild kennen. De ondersoort heet *Dipsacus sativus* en wordt in het Nederlands 'weverskaarde' genoemd. Ze werden in vroeger tijden op uitgebreide schaal gekweekt voor de wolbewerking.

De grote kaardebol komt in ons gebied veel voor. Hij houdt van klei en kalkhoudende bodems, maar minder van zand. De Flora geeft aan dat de plant voorkomt op dijkwalen en andere hellingen, bij steenfabrieken en bij spoorwegen. Bij dat laatste wordt nog zeer gedetailleerd vermeld dat ze meer langs lijngedeelten dan op emplacementen staan. Ik houd van zulke details. Mocht iemand op zoek willen gaan naar de kaardebol, dan is hij bij deze gewaarschuwd dat gevaarlijke zoektochten op verboden emplacementen niet nodig zijn: hij staat ook gewoon langs de spoorlijn. En langs de dijk. Maar dat laatste wisten we bij de NVWC natuurlijk allemaal al lang. 🌿

Gele anemonen

Bloeiende sleedoorn langs het NVWC-laantje.

Natuurtuin Ketelvink

Leo van de Kooij stuurde deze voorjaarsfoto's van de natuurtuin rond De Ketelvink.

Misschien is dit de laatste zomer in de natuurtuin die in 1986 is aangelegd en dus dit jaar haar 28e seizoen beleeft. Een mooi gebaar naar de op vernietiging staande natuurtuin.

Bloeiende dotterbloemen in het moerasgedeelte bij de vijver.

Kievitsbloemen bij de vijver

De Vogelatlas: vogels kijken op plaatsen waar je anders niet komt

door Louis van Oort

Eindelijk weer tellen voor de Vogelatlas! Dat was mijn eerste gedachte toen ik hoorde dat deze winter de inventarisaties voor de nieuwe atlas zouden beginnen. Veertien jaar geleden begon ik als relatief onervaren vogelaar atlasblokken en kilometerhokken te tellen voor de broedvogelatlas van Sovon. Vier voorjaren lang heb ik een schat aan ervaring opgedaan en vooral het vogelen in de eigen 'achtertuin' leren waarderen. De Sovon-atlas had een magische klank gekregen; een klank die nog altijd in mijn hoofd zit.

Voor de nieuwe atlas kreeg ik de kans om 'mijn' hokken ook in de winter te tellen. Ik heb dan ook direct de twee 5x5-blokken geclaimd die ik voor de vorige atlas had gedaan: 39-42 en 39-43, twee blokken in de West-Betuwe rond Geldermalsen. Maar bij de voorbespreking met de andere NVWC-tellers in de Ketelvink, onder leiding van opperzenboeddhameester van de landelijke atlas Jouke Altenburg, realiseerde ik me dat dit toch wel errug veel werk zou zijn. Dus zocht ik mijn toevlucht bij twee andere vogelwerkgroepleden uit de gemeente Geldermalsen: Peter van Horssen (Tricht) en Wiegert Steen (Rumpt, inmiddels Wageningen).

Met hen sprak ik af het telwerk te verdelen. Daarmee haal je de druk wat weg om alles op tijd af te krijgen en kun je makkelijker een moment met goede telomstandigheden kiezen. Maar eerst wilde ik zelf vertrouwd raken met de telmethode. Deze keer gaat het immers naast broedvogels ook om wintervogels en dat was nieuw voor me.

De handleiding was mooi beknopt en glashelder, dus ging ik met een gerust hart de deur uit om mijn eerste kilometerhok te doen. Ik kon direct beginnen met tellen want mijn woning ligt midden in dit hok. Ik besloot dan ook de fiets thuis te laten. Dat was het eerste leermomentje: in bebouwd gebied met veel straten en gebouwen heb je de fiets beslist nodig. Je kunt namelijk weinig plekken ruim overzien en je zult je dus vaak moeten verplaatsen. Met de benenwagen alleen red je dat bijna niet.

Afgezien daarvan was het volop genieten. Veel tuinvogels kon ik meteen afvinken en opvallend was dat ik overal goudhanen

Goudhaantje (foto Wikipedia C.G. Hughson)

tegenkwam. Na ruim een uur lekker tellen was ik weer thuis en kon ik de digitale invoer proberen. Een verademing! Binnen tien minuten klaar. Dat was andere koek dan die papierwinkel veertien jaar geleden. Al met al een veelbelovende start.

Vroeg op

Na de wintertellingen, die soorten als pestvogels en een bokje opleverden, begonnen we op 1 april aan de broedvogels. Da's een stukkie vroeger opstaan, maar minstens zo leuk. Stuk voor stuk zie of hoor je de zomergasten terugkomen. Op een of andere manier maak je dat veel bewuster mee als je in deze periode veel inventariseert.

Overigens heb ik dan al in maart een of twee uilenrondjes gelopen. Die beginnen nu eenmaal wat eerder met broeden. Het leverde minstens één mooie avond op met onverwacht veel steenuilen binnen de bebouwde kom.

Het mooie van dit telwerk is en – dat gevoel had ik bij de vorige atlas precies zo – dat je op plekken gaat vogelen waar je normaal gesproken nooit zou komen, maar waar verrassend vaak iets leuks te ontdekken valt. Een braakliggend landje op een industrieterrein, een bosje achter het voetbalveld en een akker naast de vuilstort: het leverde stuk voor stuk verrassingen op.

Ik zal niet ontkennen dat het af en toe best een opgave is om aan alle inventarisatieverplichtingen te voldoen, maar ik kan iedere vogelaar aanraden het in ieder geval eens te proberen. Bovendien doe je zo nog eens iets nuttigs met je vogelkennis. Die atlas moet namelijk leiden tot meer inzicht in de ontwikkelingen van de Nederlandse vogelwereld en dat moet uiteindelijk een betere bescherming van kwetsbare soorten opleveren. Daar kan toch geen enkele rechtgeaarde vogelaar tegen zijn?

Alle informatie over dit megaproject is te vinden op www.vogelatlas.nl.

En als je echt niet wilt of kunt helpen tellen, kun je misschien de totstandkoming van de Vogelatlas financieel steunen. Want de begroting is nog niet helemaal rond en het zou toch zonde zijn als alle inspanningen van die duizenden vrijwilligers stuklopen op de financiën.

Kijk hier hoe je kunt helpen: http://www.vogelbescherming.nl/vogels_beschermen/vogelatlas

De Vogelatlas: ontspanning door inspanning?

door Theo Boudewijn

In tegenstelling tot Louis heb ik niet meegedaan met de vorige broedvogelatlas, zodat het woord atlas niet direct een magische klank had voor mij maar vooral een zeer bruikbaar gebruiksvoorwerp op het werk betekent. Wel besef ik dat het werk door vrijwilligers als Louis gedaan is.

Tijdens een vergadering van de vogelwerkgroep kwam de atlas ter sprake en hoewel iedereen er voor was om mee te doen, was er niemand bereid om een atlasblok onder zijn/haar hoede te nemen, zodat we uiteindelijk tot een gezamenlijke, gefaseerde aanpak voor de vogelwerkgroep zijn gekomen: 1 atlasblok in 2013, 2 in 2014 en 1 in 2015. Ondertussen had Mark Collier ook een blok met de Baarsewaard, Culemborg en Steenwaard geclaimd.

Vanaf begin december zijn we met de wintervogels aan de slag gegaan in vak 39-31. Eerst was het even wennen met alle verschillende formulieren, maar geleidelijk ging het beter. Het atlasblok wordt door vier groepen geteld: Kees Koopman en Marcel Kok tellen het noordwestelijke deel, Annette van Berkel en Ruud Post het noordoostelijke deel met o.a. het industrieterrein, Jurgen Geven en Hans Kunstman het zuidoostelijke deel en ikzelf het westelijke deel. Een kleine tegenvaller was alleen dat een deel van mijn telvak alleen te bereiken is via Beesd, hetgeen een extra inspanning voor de fietsspieren oplevert.

Na twee ronden tellingen in geselecteerde vakken en aanvullende waarnemingen in de overige vakken, hebben we ons een avond bezig gehouden met het schatten van de aantallen wintervogels in het door ons getelde atlasblok. Een atlasblok is een gebied van 5 bij 5 km, maar de verschillen in voorkomen van vogels in de gebieden van de verschillende tellers bleken soms groot te zijn. Hierdoor konden de schattingen van verschillende personen van elkaar afwijken, maar uiteindelijk zijn we er voor de meeste soorten goed uit gekomen.

Vanaf april begonnen de tellingen van de broedvogels. Hierbij kwam een zwak punt van mij weer naar boven: vroeg opstaan, zodat je voor zonsopgang in het veld zit. Gelukkig gaat het om

Bokje (Flickr Common Licence)

Braamsluiper (foto Wikimedia Commons)

minimaal twee vroege ochtendbezoeken, waarvan één in de periode voor 15 mei en één bezoek er na. Hiernaast kun je nu ook weer aanvullende gegevens verzamelen en dat kun je heel goed ook in de avondschemering doen. Veel vogels hebben dan weer een zangpiek en ook beginnen de uilen dan weer te roepen. Dit leverde in mijn gebied onder andere braamsluiper, blauwborst, bosuil en steenuil op.

Belangrijkste is, zoals Louis ook al aangeeft, dat je een gebied vlak bij huis opeens heel anders als vogelaar gaat bekijken en dan blijken er ook leuke soorten vlakbij in de buurt te zitten, die je anders alleen tijdens de Big Day tegenkomt.

Volgend jaar hebben we twee atlasblokken te verdelen, zodat enkele extra tellers zeker welkom zijn. Het is ook goed voor je soortenkennis. Onopvallende geluidjes, waaraan je anders achteloos voorbij fietst, moeten nu opeens nader onderzocht worden. Jammer dat het atlasblok nog niet heeft doorgewerkt in mijn Big Day-score, maar we vonden Beesd toch te ver weg.

Atlasblokken rond Culemborg, met lichtomlijnd de te bezoeken "gouden grid" kilometerhokken.

Bij de Poot

door Jouke Altenburg

In deze aflevering van 'Bij de Poot' wordt een selectie van de ringaflezingen van de winter 2012 en het voorjaar van 2013 besproken. In deze periode zijn meer NVWC'ers zich bezig gaan houden met het aflezen van geringde vogels. Meer informatie over afgelezen ringen vind je op www.nvwc.nl onder nieuwsberichten.

Grutto R3LYLY / ringnr. 3686405

Berry Lucas zag op 17 april 2013 de gekleurde grutto R3LYLY (links: rode vlag, lime, yellow; rechts lime; yellow) in de lagune van de Baarsemwaard staan. Jouke Altenburg zag dezelfde vogel op 27 april in de Everdingerwaard in een groepje van 15 grutto's (n.b. dit is niet de vogel op de foto).

De vogel bleek uit de buurt te komen, want de Utrechtse ringer Marc van Leeuwen kleuringde het dier op 23 mei 2011 nabij Houten. In februari 2012 werd de vogel eerst afgelezen in Portugal (Porto Alto), door Dirk Tanger, een collega van Berry. De volgende waarneming was op 4 maart 2012 in de Everdingerwaard door weidevogelfotografe en -ringer Astrid Kant. Broedseizoen 2012 leverde geen waarnemingen meer op. Op 5 december 2012 zat de vogel op La Palma! Van 5 tot en met 13 februari 2013 waren er maar liefst vijf aflezingen in Porto Alto (Portugal), alle door Nederlandse vogelaars. Op 17 maart werd de vogel gezien op het 'Landje van Gijssel' bij Ouderkerk aan de Amstel; een bekend plas-drasgebied waar veel grutto's tijdens de voorjaars trek opvetten. Ten slotte drie waarnemingen op 30 maart en 1 april 2013 in de polder Blokhoven, te Schalkwijk en dus twee in de Lekuiterswaarden. In totaal veertien waarnemingen binnen twee jaar. (Met dank aan aflezer Berry Lucas, Jos Hooijmeijer - RijksUniversiteit Groningen en René Faber - Vogelbescherming Nederland.)

Steenuil

Tijdens de nawinterschoonmaak van de steenuilenkasten treffen NVWC'ers wel eens een uiltje in de kast aan. Vaak gaat het om een 'oude bekende', die al een ring om de poot heeft. Maar mutaties komen uiteraard geregeld voor, want slechts een klein deel van de steenuilpopulatie wordt ouder dan vier jaar. Helaas troffen de 'schoonmakers' tijdens de poetswerkzaamheden geen bekenden aan. Wel was een ongeringd dier in de kast van Annette Veldman aanwezig. Het geslacht bleek nog niet te bepalen. Zou het bekende, geringde vrouwtje (3654615) vervangen zijn? Dit dier is in 2009 als pul geringd bij Jan Kaper aan de Benedenmolenweg te Beusichem. Op 4 mei 2013 werd de eerste voorjaarscontrole uitgevoerd. Bij de familie Veldman zat nr. 3654615 gewoon op de eieren. Bij de nawintercontrole is dus vermoedelijk haar mannetje geringd.

Bij de familie Knobbout aan de Hamseweg was de steenuilencast in de afgelopen twee jaren niet bezet. Tijdens de territoriumtelling had Theo al een mannetje in de directe omgeving horen roepen, dus de verwachtingen waren positief. Nadat de ladder was opgesteld, werd een oude bekende uit de kast gehaald: 3654638. Deze vogel is als broedend vrouwtje in 2012 op 100 meter afstand bij de overburen, de familie Borgstein, geringd. (Met dank aan ringer Theo Boudewijn)

Waarom ringonderzoek?

Met een ring wordt een vogel een individu. Het ringen van vogels startte in Nederland zo'n honderd jaar geleden om achter het trekgedrag van vogels te komen. De laatste decennia levert systematisch ringonderzoek zeer beschermingsrelevante informatie over geboorte, sterfte en de verspreiding. Elke beschermingsactie begint met een analyse van die factoren.

Nadeel van de kleine metalen ringen is dat ze doorgaans alleen worden afgelezen wanneer een vogel gevangen of dood gevonden wordt. De kans daarop is voor de meeste vogelsoorten niet zo groot. Kleurringonderzoek vult dat gat gedeeltelijk. Door een unieke kleurcombinatie is een vogel, vaak al met een verrekijker, bij leven af te lezen.

De 'Drie van Beusichem': kolgans DL3, DL8 en DK3

Op 13 maart 2013 zaten drie geringde kolganzen (DL3, DL8 en DK3) bij de Veerweg, Beusichem. Ringgegevens van deze vogels zijn nog niet ingevoerd in geese.org, vermoedelijk omdat ze in de winter 2012/2013 zijn geringd. De vogels zaten eerst in de buurt van Den Bosch, en daarna bij Lopik en Schalkwijk. Leuk om te zien is dat deze drie ganzen bij elkaar in de buurt blijven; ze worden tot nu toe altijd gelijktijdig teruggemeld.

De 'Drie van Beusichem' zaten bijvoorbeeld op 15 maart 2013 met kolganzen DC6 en DD1 langs de Prijsseweg in een groep met achthonderd soortgenoten. (Met dank aan aflezer Thierry Jansen en www.geese.org)

Grote Canadese gans RSX

Op 9 februari 2013 ziet Mario Huizinga bij pont Beusichem grote Canadese gans RSX. De vogel is op 26 juli 2009 door de bekende ganzenonderzoeker Berend Voslamber in de Ooijpolder geringd (als 1e kalenderjaar man). De meeste waarnemingen uit het terugmeldingoverzicht stammen uit die regio, deels langs de Waal en deels langs de Maas. In 2010 verkent RSX de route naar de Nederrijn. De vogel wordt op 9 augustus in de Amerongse Bovenpolder afgelezen en op 6 september bij Ingen (door zijn ringer!). Op 15 oktober en 27 december 2011 wordt RSX bij Culemborg gezien door Peter van Horsen respectievelijk Jurgen Geven. In totaal is deze gans in drieënhalve jaar vierendertig keer teruggemeld. (Met dank aan aflezer Mario Huizinga, www.geese.org en Berend Voslamber – Sovon).

Zilvermeeuw 7U

Bij het Molenkadegebied (ten zuiden van de Diefdijk, ten westen van de A2) kun je de adulte grotere meeuwen goed bekijken. Ze foerageren door de week bij afvalverwerker Van Waveren en rusten op de palenrij, die in het verlengde van de doorgezaagde bunker staat. Ook maak je kans dat je kleureringen kunt aflezen. Op 13 februari 2013 zag Daniël Beuker een paartje zilvermeeuwen. Meerdere malen probeerden ze op één paal te zitten. Hierdoor was ook het grootteverschil duidelijk zichtbaar. Beide vogels droegen om de linkerpoot (ter hoogte van de tarsus) een metalen ring. Ook hadden beide vogels om de andere poot (ter hoogte van de tibia) een witte kleurring. Het vrouwtje had een witte ring met de tekst 7U erop. Het grotere mannetje had eveneens een witte ring met een zeven erop. Voordat de vogel liet zien welke letter erop stond vloog deze op naar de slaappleats in de uiterwaarden bij Everdingen. Helaas.

Ringer Roland-Jan Buijs van Buijs Eco Consult gaf snel meer

informatie. De vogel 7U is op 19 juni 2008 geringd in Moerdijk (Tetra Pak). De geschiedenis van aflezingen laat zien dat dit niet de eerste keer is dat de vogel rondhangt in de buurt van een afvalverwerkingsbedrijf. Op 17 augustus 2012 en 11 januari 2013 is de vogel gezien op de vuiloverslag in Oss (Noord-Brabant). (Met dank aan aflezer Daniël Beuker en Roland-Jan Buijs)

Kokmeeuw (2cy ;o)

Op 7 maart 2013 werd juveniele kokmeeuw (2cy ;o) bij de A2/Diefdijk afgelezen. Het lukte niet om de code volledig af te lezen, maar het is in elk geval een Belgische vogel. (Met dank aan aflezer Thierry Jansen)

Boerenzwaluw – geolocators

In 2013 hopen we weer een aantal boerenzwaluwen terug te vangen die we in 2012 van een geolocator hebben voorzien. Een geolocator is een lichtgevoelige chip van 0,7 gram, waarmee de trekroute wordt vastgelegd. Ten tijde van het schrijven van deze rubriek is met zekerheid één geolocatorvogel waargenomen bij de stal van Wim en Janske Stol aan de Goilberdingerdijk. Ook bij de familie Van Zanten is een 'verdachte' vogel gezien. Als deze waarnemingen juist zijn en we de vogels weten te vangen om de chips te af te nemen, kunnen we in een volgende editie van Bij de Poot of in een apart artikel over hun omzwervingen berichten.

(Mark Collier, Theo Boudewijn, Jouke Altenburg). 🐦

Naar Buiten

Vlinder- en libellensafari Molenkade

Zaterdag 17 augustus 2013, vertrek 13.00 uur Ketelvink, Middel-coopstraat 1a, Culemborg.

Een aantal jaren geleden is, in de punt van de gemeente Culemborg die aan de westkant van de snelweg ligt, natuurontwikkeling gepleegd. Daarbij is veel natte en ruige natuur ontstaan. Door die ontwikkeling zijn er flink wat vlinders en libellen te verwachten en op zaterdagmiddag 17 augustus gaan we hele gebied doorkruisen om te kijken wat er voorkomt.

We zullen letten op vlinders en libellen, maar natuurlijk worden ook andere insecten niet vergeten en zelf vogels en planten krijgen aandacht. Het vertrek is om 13.00 uur vanaf de Ketelvink (ook als het niet meer als ons clubhuis in gebruik is) en waarschijnlijk zijn we tegen 16.00 uur terug.

Als je geen vervoer hebt, is het goed je even aan te melden bij karsveling@gmail.com. Dan zorgen we dat je mee kunt rijden

Boven: Molenkade gebied. Onder: Icarusblauwtje. Foto's Kars Veling

Watervogeltelling: nieuwe coördinatoren gezocht

Na twee jaar coördinatie willen Jurgen Geven en Hans Kunstman het stokje graag doorgeven.

De watervogeltelling, ook wel rivierentelling genoemd, gebeurt acht keer per jaar op de zaterdagen die het dichtst bij het midden van de maanden september tot en met april liggen.

Het telvak dat door onze vogelwerkgroep al met een lange historie wordt uitgevoerd loopt van de pont van Culemborg tot de pont van Wijk bij Duurstede.

Vooraf de eenden, ganzen en zwanen worden geteld, maar ook andere vogels die zich in dit tijdvak in de uiterwaarden bevinden.

De telling kan per fiets of per auto worden uitgevoerd, waarbij we altijd streven naar twee groepen. Met twee groepen kan de telling tussen 9 uur en 12 uur worden uitgevoerd.

Het coördineren betekent:

- Teldata voor de jaarkalender doorgeven.
- Wervend stukje aan het begin van het seizoen in Hak-al
- Aanvragen van SOVON-waarnemerscode

Per telling:

- Korte oproep voor de eerstkomende telling
- Zorgen voor de gebruikte formulieren
- Verdelen groepjes bij de Ketelvink
- Uitvoeren van (een deel van) de telling
- Verzamelen en invoeren van de resultaten op de SOVON-site
- Verwerken van resultaten op een Excel-werkblad
- Maken van een kort verslagje met opvallende resultaten, aantallen en leuke waarnemingen

Aan het eind van een seizoen een kort verslag

De opstart/overdracht kost één à twee uur.

Per telling is inclusief de verwerking en het verslag ongeveer vijf uur nodig.

U kunt zich aanmelden en/of verdere vragen stellen via: riviercoor@nvw.

Vanzelfsprekend willen wij de nieuwe coördinator(en) inwerken en zijn we vast van plan nog af en toe mee te doen.

Hans Kunstman en Jurgen Geven

Winnaar Vogelpuzzel Hak-al 2013-1

Na loting onder de inzenders van de juiste oplossing van de puzzel in de vorige Hak-al "Vogelbescherming", is als winnaar Herman Korfage naar voren gekomen. Hij ontvangt een cadeaubon van Vogelbescherming met een waarde van 20 euro!

Gezien het lage aantal inzendingen zal de puzzelrubriek helaas niet voortgezet worden.

Maar Buiten

Plantenexcursie rivier en uiterwaarden

zaterdag 31 augustus 2013

Leiding Plantenwerkgroep

Vertrek 9.30 uur vanaf Werk aan 't Spoel. Duur ongeveer 3 uur, dus tot 12.30 uur

Eind augustus zijn de uiterwaarden op hun mooist. De zomerbloeiers geven kleur aan het mooie rivierenlandschap. We gaan een wandeling maken over de zomerkade, bekijken de kribben en moerassige oevers. We lopen rond het fort Everdingen naar de dijk en onderlangs de dijk weer terug naar ons startpunt. Natuurlijk kijken we uit naar bijzonderheden, maar we vergeten de "gewone" planten zeker niet. Neem in ieder geval een flora of een goede plantengids en een notitieboekje mee. Een camera kan ook zijn nut bewijzen.

Wilde reseda, Gailberdingerwaard

GEVRAAGD: HULP IN DE TUIN!

Wie kan mij in de komende tijd helpen bij het beheer en het onderhoud van onze tuin? Het is een grote tuin (plm. 2000 m²) gelegen aan de Waldeck Pymontdreef 12, met veel natuur, een moestuin, bloementuin en boomgaardje, een tuin met planten, insecten en vogels waarin voor een NVWC'er te genieten en te leren valt. Door een ongeval (gebroken heup) ben ik gedurende de revalidatie en mogelijk de tijd daarna niet in staat al het nodige te doen. Ik heb daarom hulp nodig. Tijden (een avond?) en vergoeding graag in overleg. Voel je hiervoor, bel of mail me dan:

Kees van de Vate
0345.535257
c.vd.vate@hetnet.nl

Nationale nachtvlindernacht

Ontdek de schoonheid van nachtvlinders!

Op vrijdagavond 6 september wordt de Nationale NachtvlinderNacht gehouden. Op meer dan honderd locaties in Nederland wordt naar nachtvlinders gekeken zodat overal in het land mensen kennis kunnen maken met deze dieren. In dit kader organiseert de insectenwerkgroep van de NVWC weer een nachtvlindernacht in de wijk Lanxmeer.

Nachtvlinders zijn vaak erg mooi. De meeste hebben heel mooie fijne patronen en sommige zijn zelfs erg fel gekleurd. Nachtvlinders laten zich meestal niet makkelijk zien. Je moet ze lokken. Dat kan met licht: een speciale opstelling met een sterke lamp en een laken lokt veel nachtvlinders uit de directe omgeving. Ze zijn goed te bekijken en op naam te brengen. Een andere lokmethode is met een lekker zoet alcoholisch smeersel op bomen. Vlinders die niet op licht komen, zijn soms wel geïnteresseerd in deze drankjes en zijn dan goed te zien. Beide methodes zullen in Lanxmeer toegepast worden. De jeugdwerkgroep van de NVWC is nauw betrokken bij het opzetten van de lamp en het smeren. Iedereen is van harte welkom!

Wanneer: vrijdagavond 6 september 2013

Waar: Langs het J. Perkpad in de wijk EVA-Lanxmeer, in de boomgaard naast de watertoren (vanaf parkeerterrein aan de Hendrik Marsmanweg en de Anna Blamanweg wordt de route met pijlen aangegeven (ongeveer 200 meter), of gewoon op het felle licht afgaan).

begintijd: 20.30 uur

eindtijd: afhankelijk van de omstandigheden meenemen:

zaklamp

pet met klep en/of zonnebril (tegen de vreselijk felle lamp)

kosten: geen

Bij regen gaat het nachtvlinderen niet door

Contactpersoon: Annette van Berkel (0345-531689, ahvanberkel@gmail.com)

Adressen en info

Natuur- en Vogelwacht

Culemborg
Clubhuis "De Ketelvink"
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
Triodosbank: 78.14.04.312
KvK te Tiel: 40156764
e-mail: post@nwwc.nl
website: www.nwwc.nl

Bestuur:
Contact opnemen met bestuur
kan door te mailen naar
bestuur@nwwc.nl of te bellen.

Vacature (voorzitter)

Margreet de Nie (secretaris)
Landzichtweg 14
4105DP Culemborg
0345-516769

Johan de Kruijff (penningmeester)
Lindeboom 12
4101WH Culemborg
0345-515767

Jurgen Geven (aanspreekpunt
Ketelvink)
Binnen de Wallen 12
4101DG Culemborg
0345-533756

Gijsje van Ingen
Cary van Bruggenhof 16
4103VJ Culemborg

Hans Kunstman
Gershwinhof 126
4102DL Culemborg
0345-517886

Ab Haring
Tamarastraat 43
4105GG Culemborg
06 51 95 37 55

Catering Ketelvink
Arie Huijgen
Prins Bernhardstraat 8
4101HW Culemborg
0345-515975

Redactie
redactie@nwwc.nl

Coördinatoren:

VOGELWERKGROEP INCL. NESTKASTEN
Daniel Beuker
Achterstraat 28
4101 BB Culemborg
06-44974299
vogelcoor@nwwc.nl

PLANTENWERKGROEP
Leo van der Kooij
Vliegenweg 3
4101 JK Culemborg
0345 - 51 54 50
plantencoor@nwwc.nl

INSECTENWERKGROEP
Rob van de Haterd
Burgemeester Verweijlaan 44
4191 XH Geldermalsen
0345 - 52 25 82
insectencoor@nwwc.nl

KNOTWERKGROEP
Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
0345 - 51 43 58
knotcoor@nwwc.nl

WERKGROEP WINTERVOEDERING VOGELS
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
0345 - 51 09 29
voercoor@nwwc.nl

TUIN- EN KLUSWERKGROEP
Frans Waroux
Irene Vorrinkstraat 69
4105 JA Culemborg
0345 - 51 53 93
kluscoor@nwwc.nl

JEUGDGROEP
Winy Verdouw
Prijsseweg 113
4106 LE Culemborg
0345-517993
06-40805208
jeugdcoor@nwwc.nl

BIBLIOTHEEK WERKGROEP
Gonda Baard
Martinus Nijhoffpad 13
4103 WP Culemborg
0345 - 52 13 94
bibliocoor@nwwc.nl
Informatie en uitleen
woensdagmorgen of op afspraak

LEZINGEN EN CURSUSSEN
Annette van Berkel
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
0345 - 53 16 89
lezingcoor@nwwc.nl

Contactgegevens dierenopvang &
dierenoverlast & milieuklachten:
VOGEL- ZOOGDIERENOPVANG
Alle hulpbehoevende "wilde" vogels
kunnen, na overleg, gebracht worden
naar:
(tijdens kantooruren)
Kinderboerderij "de Heuvel"
Jan Kaper
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
06 - 46 36 27 12

(na kantooruren)
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
0345 - 51 09 29

Vragen over vleermuizen in huis
Vleermuiswerkgroep Gelderland
Fred van Delft
Th. Zasstraat 6
4105 BN Culemborg
0345 - 51 58 20
vleermuisvragen@nwwc.nl

Vragen over insecten
Annette van Berkel
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
0345 - 53 16 89
insectenvragen@nwwc.nl

DIERENAMBULANCE VIANEN
Jolande van der Klis
Postbus 390
4130 EJ Vianen
06 - 51 11 12 90
jolandevanderklis@hetnet.nl

MILIEUKLACHTEN EN - MISSTANDEN
Klachten meldlijn gemeente Culemborg
0345 - 47 79 59

(na kantooruren)
via politie
Triosingel 34
4101 XC Culemborg
0900 - 88 44

ALGEMENE INSPECTIEDIENST
AID groendesk
030 - 669 26 40 of
030 - 669 26 63

Contactgegevens
diverse regionale natuur-
en milieuorganisaties:

Kinderboerderij "de Heuvel"
Peter Brosky
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
0345 - 51 88 09

STEUNPUNT NME
Pauline Hoevenaars
Bezoekadres: "de Heuvel"
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
0345 - 51 97 41 (di. & wo.)
0345 - 47 78 17 (b.g.g.)
p.hoevenaars@culemborg.nl

NME NATUURTOUW
Yme Jan Bosma
yjb2009@live.nl

STICHTING CAETSHAGE
Caetshage 1
4103 NR Culemborg
(tegenover de watertoren)
06-22667529 (Basjan)
website: www.caetshage.org

STICHTING DUURZAAM RIVIERENLAND
Bezoekadres: "de Zwerfkei"
Doctor Schaepmanstraat 1
4001 CV Tiel
0344 - 63 45 42
www.duurzaamrivierenland.nl

STICHTING WERK AAN 'T SPOEL
www.werkaanhetspoel.nl

STICHTING EVA-LANXMEER
Lodewijk van Deysselhof 19
4103 WK Culemborg
034-5568506 of
034-5568507
www.eva-lanxmeer.nl

MILIEUDEFENSIE STEUNPUNT
CULEMBORG
Frederik van Eedenlaan 30
4103 WB Culemborg
0345 - 53 30 97
www.culemborg.milieudefensie.nl

MILIEUWERKGROEP BUREN
Goof den Hartog
Kloosterlaan 15
4111 LG Zoelmond
0345 - 50 20 61
Overige clubinformatie:

HET VOGELJAAR
Via de NVWC kun je je abonneren
op het tijdschrift "Het Vogeljaar".
Abonnementskosten zijn €13,00
per jaar (i.p.v.€13,50) en worden
via de NVWC-contributie verrekend.
Aanmelden kan bij de penning-
meester.

VERBANDTAS EN -TROMMEL:
Op excursie? Vergeet dan niet
vanuit de Ketelvink de NVWC-
rugtas mee te nemen met EHBO-
doosjes, instructies en belangrijke
telefoonnummers. Iets gebruikt?
Meld dit dan bij het bestuur via
bestuur@nwwc.nl

MELDEN NATUURWAARNEMINGEN:
via waarnemingen@nwwc.nl of
via www.nwwc.nl bij waarnemin-
gen, waarneming.nl

Lidmaatschap en Contributie:
Nieuwe leden, adreswijzigingen en
overige veranderingen in lidmaat-
schap kunnen worden doorgeven
via e-mail aan:
ledenadmin@nwwc.nl
of het postadres van "De Ketelvink"
t.a.v. ledenadministratie.

Lidmaatschap 2012: (hoofd)
lid (met Hak-al) €20,00 per
jaar; gezinslid: €10 per jaar.
Postlidmaatschap €29,00 per jaar.
Opzegging min. één maand voor
het einde van het verenigingsjaar.
Betaling per acceptgirokaart of na
betalingsoproep via e-mail.

AGENDA

26 aug 2013 deadline kopij Hak-al 3

Indien deze Hak-al onbezorgbaar,
graag retour aan:
N.V.W.C.
Middelcoopstraat 1A
4102 CE Culemborg

Juli	zaterdag	06	Vogels in de buurt, excursie
Augustus	zaterdag	17	Vlinder- / libellenexcursie Molenkade
	maandag	19	Bestuursvergadering
	maandag	26	Kopijdatum Hak-al
	zaterdag	31	Plantenexcursie
September	vrijdag	06	Picknick voor leden
	vrijdag	06	Jeugdactiviteit (vrijdag): picknick en nachtvlinders
	vrijdag	06	Nationale Nachtvlinder Nacht
	zaterdag	07	Vogels in de buurt, excursie
	zaterdag	14	Riviervogeltelling
	dinsdag	17	Bestuursvergadering
	vrijdag	20	Lezing / leden-voor-ledenavond
	zaterdag	21	Open jeugdactiviteit bij Werk aan het Spoel
Oktober	zaterdag	05	Vogels in de buurt, excursie
	zaterdag	05	EuroBirdwatch
	maandag	07	Werkbijeenkomst Jaarplan 2014
	zaterdag	12	Jeugdactiviteit: paddenstoelen
	zaterdag	12	Natuur in de Buurt: Paddenstoelen
	zaterdag	12	Riviervogeltelling
	vrijdag	18	Lezing
	dinsdag	22	Bestuursvergadering
November	zaterdag	02	Vogels in de buurt, excursie
	zaterdag	02	Jeugdactiviteit: Natuurwerkdag
	maandag	11	Kopijdatum Hak-al
	vrijdag	15	Lezing
	zaterdag	16	Riviervogeltelling
	zaterdag	16	Knotten
	dinsdag	19	Bestuursvergadering
	zaterdag	30	Jeugdactiviteit: sporen, schimmels, korstmossen